

ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПРИРОДНИЧОЇ НАУКИ

ВОЛОДИМИР СИМИРЕНКО — УЧЕНИЙ-ПОМОЛОГ (29.XII.1891—18.IX.1938)

Володимир Симиренко, видатний учений-помолог, народився у Млієві в родині Левка Платоновича та Альдони Емілієвни Гружєвської. Діди Володимира — Платон і Василь Симиренки — були видатними українськими промисловцями, засновниками цукрових заводів і великими меценатами. Платон за свої кошти видрукував „Кобзаря” Т. Шевченка, Василь дав 250 тис. крон на закупівлю будинку для Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові (тепер вулиця Винниченка, 24).

Батьки Володимира познайомилися і одружилися на засланні. Були революціонерами. Постановою прокурора НКВД СРСР від 2 вересня 1938 р. Володимир Симиренко був засуджений до страти через розстріл за участь в „антисовєтській шкідницькій організації”, яка каралась ст. 58 ппб і 11 КК РСФСР. Вирок виконаний у ніч з 17 на 18 вересня 1938 р. Реабілітований посмертно в 1957 р.

Праці Володимира Симиренка вилучені з бібліотек та останнього видання УРЕ. Рукописи спалені. Ювілейні дати не вшановувались. Про гіганта садівничої науки забула не лише Україна, а й рідна Мліївська, створена його батьком, садово-городня дослідна станція. Злочинна комуністична большевицька система в особі В. Симиренка знищила українську садівничу науку і зробила все можливе, аби ім'я цієї визначної людини було стерто з пам'яті народу. Як не прикро, але сьогодні в Україні не маємо жодної наукової праці, яка висвітлювала б його життя та багатогранну плідну діяльність на ниві українського садівництва. П. Вольвач — голова Всеукраїнського товариства вчених та Сімферопольського осередку НТШ відкриває таємну сторінку знищення Володимира Симиренка: „З'ясування причин убивства видатного українського вченого професора В. Симиренка змусило мене вкотре перечитати помпезно видані твори І. Мічуріна, вивчити численну літературу про творця совєтської агробіології, переглянути архівні матеріали та документи, зібрані в симиренківському музеї у Млієві. Професор В. Симиренко, мов середньовічний лицар, став на прою з мічурінським мракобіссям у вітчизняній сільськогосподарській науці і загинув на ратному полі. Загинув не через свою наукову немічність, відсутність лицарських ознак чи невміння володіти зброєю. Він упав у нерівній боротьбі із системою, захищаючи честь української науки, захищаючи наше національне надбання, зібрану в Україні батьком та примножену ним світову колекцію плодових рослин від невігласів і дилетантів, партійних демагогів і наукових пройдисвітів”.

Мліївська садово-городня станція під керівництвом В. Симиренка була окрасою вітчизняної науки, взірцем створення мережі дослідних установ

садівництва в Україні на території, загарбаній колишньою Росією. Тяжкі дні для розсадника у Млієві настали після убивства чекістами батька Володимира — Левка Симиренка. Господарство було зруйноване, наукова бібліотека та сімейний архів знищені. Професор В. Симиренко після революції обіймав посаду директора щойно створеної Мліївської садово-городньої станції, відбудував садибу та впорядкував помологічний розсадник. Адміністративну роботу поєднував з науковою. Завідував кафедрою плодово-ягідного господарства Київського політехнічного інституту, був професором садівництва та інтенсивних культур Полтавського й Уманського сільськогосподарських інститутів, читав лекції в Одеській школі садівництва і на різноманітних курсах підвищення кваліфікації. Прикметно, що 70 робітників симиренківського розсадника та Мліївської станції стали студентами сільськогосподарських навчальних закладів і здобули вищу освіту. З ініціативи В. Симиренка в Україні створена Помологічна комісія, яку він очолює. Уперше у світовій практиці Державна помологічна комісія завершила проєкт „Помологічна книга України”, провела сортовипробування плодкових культур на 29 районних сортових дільницях і розробила районні рекомендовані асортименти. Сорти отримували метрики, що називалися Помологічними книгами.

Володимир Симиренко, як і батько Левко Симиренко, знав іноземні мови, досконало також знав і завжди розмовляв рідною мовою. За свої 47 років ця людина виконала таку титанічну працю, яка сьогодні не під силу численним науковим установам.

Наукові праці співробітників станції виходили кількома мовами і не втратили наукової вартості ще й досі. В. Симиренко опрацював садівничо-дослідну мережу, для неї створив план наукових досліджень, яким ще й сьогодні користуються наукові заклади. Напрями промислового розсадництва, розроблені В. Симиренко у Млієві, упродовж кількох десятиліть впроваджувалися у виробництво не лише в Україні, а й у всіх республіках південної смуги садівництва колишнього СРСР.

Протягом десяти років за редакцією В. Симиренка видруковано понад 50 випусків наукових праць станції Всеукраїнської Помологічної книги й Всесоюзного науково-дослідного інституту південного садівництва та ягідного господарства. Ним засновано перший україномовний часопис, який виходив упродовж 1925—1930-х років, „Вісник садівництва, виноградарства та городництва”, а з 1930 року — „Садівництво та городництво”. На початку 30-х років, у часи комуністичного наступу на українську культуру та науку, обидва часописи були закриті, а видання перенесені до Москви.

1932 року В. Симиренко здійснив переклад та підготував до друку „Підручник садівництва” Греля. В. Симиренко написав понад 200 друкованих аркушів різноманітних наукових праць: підручників, наукових монографій з садівництва, видань для фахівців середньої та нижчої ланки, численні статті в часописах. Найвизначніші його наукові праці: „Плодовий розсадник” (1929 р., 24 др. арк.), „Плодові асортименти України” (1930 р., 32 друк. арк.), „Часткове сортознавство плодкових рослин” (здано до друку в 1932 р., 75 др. арк.). Книжку після арешту В. Симиренка вилучили з видавничого плану. Рукопис чудом зберегла дочка Тетяна Симиренко-Торп (1926—2002 рр.). В цій праці є рекомендації найдосконаліших сортів плодкових рослин, що пристосовані до різноманітних

природо-кліматичних умов України. Наукове дослідження „Часткове сортознавство плодових рослин” мало б значення для садівництва не лише в Україні, а й у всій південній смузі. В. Симиренко продовжував роботу батька — збирання генофонду плодових культур. Цей напрям діяльності поділяв М. Вавілов. Доцільно згадати, що створення колекції плодових культур започатковано у 80-х роках XIX ст. ще Левком Симиренком — скоріше, ніж створювалася колекція зернових М. Вавіловим. Помологічна колекція мала кілька тисяч сортів і була найбагатша у світі. М. Вавілов використав досвід Л. Симиренка під час упорядкування віровської колекції культурних рослин. Взаємини та листування М. Вавілова і В. Симиренка потребують докладного вивчення, бо симиренківські архіви майже не збереглися. Родинний архів посіпаки НКВД спалили в ніч арешту В. Симиренка. А децю з того, що могло пошкодити іншим, він устиг знищити до арешту. Листування М. Вавілова з В. Симиренком, можливо, збереглося в архівах Всесоюзного інституту рослинництва (ВІРу).

Наприкінці 1931 року бюро Президії ВАСХНІЛу затвердило наукову мережу симиренківського Інституту на 1933 рік. Всесоюзному інститутіві плодово-ягідного культур у Києві були підпорядковані Мелітопільська, Тираспільська, Мліївська, Кримська (м. Сімферополь), Закавказька (м. Тбілісі), Буйнакська (Дагестан), Гірно-Кавказька, Астраханська (м. Алма-Ата), Туркестанська (м. Ташкент) науково-дослідні станції. Передбачалась організація у Росії у ЦЧО філії Київського інституту. Всесоюзний інститут плодово-ягідних культур у Києві став на заваді мічуринській школі в Козлові. У зв'язку з тим Президія ВАСХНІЛу ухвалює постанову „О питомнике им. Мичурина”, вирішує перетворити плодовий радгосп у Козлові та його дослідну станцію у Центральний інститут плодово-ягідних культур. Цією постановою Всесоюзний Інститут південних плодово-ягідних культур у Києві скасовується і переводиться до Козлова, що було рівноцінним депортації українських учених до Росії „Мета такого рішення — як вказує Вольвач — тотальне знищення української садівничої науки”. Доля видатного вченого була трагічна. 8 січня 1933 р. В. Симиренка заарештовують у Києві і засуджують до страти. Після вироку 7 місяців Володимир Симиренко перебував у камері смертників у Києві. 10 листопада його перевезли до виправно-трудової колонії у Херсон. Страту замінили 10 роками суворого режиму. 1936 р. в день народження ученого достроково звільнили й одночасно видали новий наказ про арешт. Після повторного ув'язнення майже 8 місяців тривало слідство на Луб'янці в Москві, а потім В. Симиренко був вивезений у концтабір у розпорядження тресту Держплотрозсадника в Обоянську (Курщина). Під наглядом чекістів В. Симиренко працював агрономом. Навесні 1938 р. знову арешт недолюдками НКВД Обоянського району Курської області. 2 вересня 1938 р. прокурор та верховоди НКВД ССР ухвалили вирок: страта через розстріл. Сестра В. Симиренка Тетяна Львівна згадує „Майже через 55 років після батькового ув'язнення у Мценську Володимир стає політичним в'язнем обоянської в'язниці. Проте між царською та советською в'язницями була суттєва різниця. У царській в'язниці кандидат природничих наук, окраса Новоросійського університету Лев Платонович Симиренко з дозволу начальства мав змогу займатися дослідною роботою. Там його відвідували мати, друзі та

родичі. А в комуністичній в'язниці на тій самій Курщині його син, теж політичний в'язень, професор садівництва та помології, був відгороджений від цілого світу і вже втретє перебував у камері смертників. Діти політв'язня царських часів мали змогу отримати вищу освіту в найкращих вищих навчальних закладах Києва і Петербурга. А дружина та діти політв'язня советських ГУЛАГів після його арешту пішли жебракувати по всій Україні."

Після страшних поневірянь, допитів, обшуків, погроз і навіть спроби розстрілу дружини Марії та її дітей родина В. Симиценка емігрувала до Канади. Дружина вченого померла в 1979 р. Син Олесь і дочка Тетяна також уже не живуть. Десь у світі загубилися онуки В. Симиценка, які Україну знають хіба що з оповідань.

100-річчя з дня народження Володимира Симиценка в незалежній Україні не відзначено. Титанічна праця, хресна дорога його життя і внесок у помологічну науку не лише України, а й усієї Європи, ще чекають свого оприлюднення.

Зиновія СЛУЖИНСЬКА